

This is a sample of the «Corpus Biblicum Catalanicum», the project of publishing all the extant versions of the Bible into Catalan (in manuscripts or printed) from the medieval times to 1900. It is edited by the Associació Bíblica de Catalunya in cooperation with Publicacions de l'Abadia de Montserrat. The first volume is due to appear in June 2003.

The text of the Vulgate (except for the fogue) is printed with the permission of the Deutsche Bibelgesellschaft (Stuttgart).

Each one of columns 4b, 4c and 4d contain one single Catalan manuscript.

- Assí comensen los capitolls de sant March. *Primer*
- {35a} De la prophècia d'Ysayes profeta sobre la predicació de sent Johan Batista al desert. *Segon*
- 5 Com Jesucrist fo bateyat. *III*
Com apelà Andreu, Pere e Jacme. *IIII*
Com curà en la sinegoga un endemoniat. *IIII*
- 10 Com curà la sogra de Pere de febra. *VI*
Com currà lo lebrós e l paralàtich. *VII*
Com convertí Matheu e menyava ab los publicans. *VIII*
- 15 Con los jueus raprenien los dicípols con menyaven les espigues. *VIII*
Com los fariseus feren consel contra Jesús. *X*
Com tramès los *XII* dicípols predicar. *XI*
- 20 Com dix la semblansa d'aquel qui sembrave la sement. *XII*
Com dix la semblansa del lumaner e del gra de la mostaya. *XIII*
Com menà la mar posar e fèu entrar los dimonis als porcs. *XIII*
- 25 Com rassucità la fiyla del príncep e curà la fenbra qui perdia sanch. *XV*
{35b} Con los jueus se meravélaven de la sua doctrina e dehia que eyl era fiyl de Josep, farrer. *XVI*
- 30 Com tramès sos dicípols predicar, e ls adoctrinave. *XVII*
- De Johan Batista, e del batisme de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pere, e del lebrós. *Primo capitulo* 5
- Del paralàtich, e de Matheu, e de les espigues. *II capitulo*
- De l'hom de la mà secca, e com pugà en la naveta, e com lo demanava sa mare, e dels XII que tramès. *III°* 10
capitulo
- Com pujà altra veu en la nau, e de la sement, e del gra de la mustalla, e del vent que cessà. *IIII° capitulo*
- {33v} De l'endemoniat, e de la fenbra del sanchflux, e de la filla de Jayrus. *V° capitulo* 15
- Com tramès los dexebles, e del degolla-

Ⓢ **Cap, 4** predicació] pedicacio. | **9** III] *Així en el ms.*

Ⓢ **Cap, 2** Primer] *Sobre la numeració d'aquests capitula, vegeu Introducció.* | **11** paralàtich] *Sobre aquesta forma, vegeu Glossari.* | **22** mostaya] *Sobre aquesta forma i la corresponent de Pal, vegeu Glossari.* | **23** posar] *És a dir, 'parar-se'.* | **29** Josep, farrer] *En les versions bíbliques àrabs i en les versions catalanes medievals, l'ofici de sant Josep és el de ferrer.*

Ⓢ **Cap, 16** Jayrus] *iayyrus.*

Ⓢ **Cap, 12** veu] *És a dir, 'vegada'; vegeu Glossari.*

In order to view this sample correctly you need to have installed the following fonts:

- Times New Roman: normal text, also for apparatus and notes
- Venetian 301 BT: marginal numbers
- Arial Unicode: circled letters at the beginning of apparatus and set of notes on each page
- AlteSchD: some sigla of the Vulgate on the apparatus and notes

- Com Herodes féu ascapsar sent Johan.
XVIII
- Com féu lo miracle dels v pans. *XVIII*
- 35 Com Jesús anava sobre la mar. *XX*
Com los jueus acusaren los dicípols de
menyar mans no lavades. *XXI*
Com curà la endemoniade. *XXII*
Com curà lo mut e-l sort. *XXIII*
- 40 Com féu lo miracle dels *VII* pans. *XXIII*
Com los fariseus li demenaren senyal del
cel. *XXV*
Com curà lo sech e-l paralàtich. *XXVI*
Com donà lo poder a sent Pere. *XXVII*
- 45 Com él dix que aquel qui daria la sua àni-
ma a mort per él la salvaria, e con fo
transfigurat davant sos apòstols. *XXVIII*
Com curà un jove endemoniat. *XXVIII*
Com los dix que devia eser traÿt e mort.
50 *XXX*
Com dix que no vadasen a aquels de fer
miracles al seu nom. *XXXI*
{35c} Com los fariseus demanaren si
hom deu laxar sa muler. *XXXII*
- 55 Com dix que los rics forsats entren al
Regna celestial. *XXXIII*
Com los dix que él devia eser lavat en
creu, e com raprès Jacme e Johan.
XXXIII
- 60 Com curà un sech. *XXXV*
Com vench en Jerusalem cavalcant.
XXXVI
Com maleý la figera e gità del temple los
comprants e los venents. *XXXVII*
- 65 Com los jueus li demanaren si devien
donar tribut. *XXXVIII*
Com los jueus li demanaren per qual vir-
tut feya miracles, e con los posà la
semblansa de la vinya. *XXXVIII*
- ment de sant Johan Babtista, e dels v
milia sadollats de v pans. *VIº capitulo* 20
- De les mans no lavades, e de l'ende-
moniat, e del sort e mut. *VIIº capitulo*
- Dels IIII milia sadollats dels VII pans, e
del senyal del cech, e qui dehien que
era ell. *VIIIº capitulo* 25
- De la transfiguració, e del sperit mut, e
com pendria mort, e qual seria major
en l'altre Regne. *VIIIº capitulo*
- De lexar la muller, e que dels infants era
lo regne de Déu, e del demanant vida
eternal, e de Jacme o de Johan, e del
cech. *Xº capitulo* 30
- Del dia de Rams, e de la figuera, e com
entrà en lo temple, e com fo interrogat
en qual poder ell fahia allò. *XIº capi-
tulo* 35
- De la vinya e dels lauradors, e del tribut,

© 65–66 Com... tribut.] *El títol d'aquest capitulum hauria d'anar després del següent.*

© 37 menyar...lavades] *Sobre aquesta forma d'ablatiu absolut, vegeu Introducció. | 43 paralàtich] Vegeu lín. 11 nota.*

© 37–38 De...marits] *Hi falta el nombre del capítol; com a conseqüència, la numeració dels tres capítols següents està correguda, fins que a les línies 44-45 hi ha afegit un títol de més.*

Incipit prologus Hieronymi in Evangelio secundum Marcum.

Marcus evangelista Dei et Petri in
 baptisate filius atque in divino sermone
 5 discipulus, sacerdotium in Israel agens
 secundum carnem levita, conversus ad
 fidem Christi evangelium in Italia scripsit
 ostendens in eo, quod et generi suo debe-
 ret et Christo.

10 Nam initium principii in voce prophe-
 ticae exclamationis instituens ordinem
 leviticae electionis ostendit, ut praedicans
 praedestinatum Iohannem, filium Zacha-
 riae in voce angeli adnuntiantis non emis-

*Comensa lo pròlech desobra l'Avan-
 geli de sent March.*

{578b} March avangalista, alet de
 Déu e fillol de sent Pera per babtisma, e
 dexeble en la paraula de Déu, prevera 5
 dells jueus, dell linatge de Leví, conver-
 tit, escriví l'avangeli dell linatge de
 Jesucrist parlant d'ell.

Car al comensament parla de lla
 profasia de lla veu qui cridava al dasert, 10
 ço és, Johan fill de Zaquaries, misatgé de

- 70 Com los saduceus li demanaren de la fembra qui havia haüts *VII* marits, de qual seria al cel. *XL*
Com los fariseus li demanaren dels manaments de la Lig. *XLI*
- 75 Com dix del bastiment del temple que serien tots enderrocats. *XLII*
Com dix que'l jorn de la fi sol Déu lo sabia. *XLIII*
- 80 De la capsa de la alabastra plena d'engüent, e de la tració de {35*d*} Judes, e del jorn de la sena. *XLIII*
La història de la passió, e de la rasuració, e dels meynscrezens, com los raprenen, e de la ascensió. *XLV*
- 85 Com manà los dicípols anar preÿcar e ab plen poder de virtut del Sant Sperit. *XLVI*

Del pròlech de sent March.

March avengelist, alet de Déu e fiol de sent Pere per batisma, e dicípol en la paraula de Déu, prevera dels de linatga de Leví, convertit, ascrisc l'avengeli del linatga de Jesucrist e del seu parlant.

- 10 Cor al seu comensament parla de la profecia de la veu qui cridarà al desert, so és, sent Johan fiyl de Zacaries, misatgé de Déu, demostrant la encarnació de Je-

e dels *VII* marits

Del temple qui seria destròit, e dels senyals de la fi del món. *XII° capitulo* 40

De la passió de Jesucrist. *XIII° capitulo*

Com fon liurat a Pilat, e crucificat, e mort. *XIII° capitulo*

Com fon deposit de la creu e posat en lo monument. *XV° capitulo* 45

Del dia de Pasqua, e com les tres Maries vengueren al monument. *XVI° capitulo*

Comensa lo pròlech de sanct Gerònim sobre lo Advangeli de sant March.

{34*r*} Sant March evangelista, elet de Déu, e fill de sant Pere en lo batissme e en la divinal paraula, e dexeble dels sacerdots en lo temple, e fon feyt levita segons la carn. E com fon convertit a la fe de Jesucrist, ell scrivi lo seu evangeli en Ytàlia mostrant en ell qual cosa al seu linatge devia e a Jesucrist. 10

Car lo principi del començament establí en veu de crida prophetical, e demostrà l'orde de la elecció sacerdotal, per ço que preÿcant demostrant en lo començament de la evangelical preÿcació lo predestinat Johan fill de Zacaries en veu d'àngel anun- 15

Ⓢ 76 enderrocats] endemoniats. *Corregit d'acord amb el sentit i Mc 3,2 M.* | 79 De la capsa de la alabastra] Dela capsa e dela alabastra (*vegeu 14,3*).

Ⓢ Prol, 3 Sant] Ant. | 6 feyt] fey. | 10 e a Jesucrist] a Jesucrist.

Ⓢ Prol, 5 sacerdots] *Confusió de sacerdotium ('sacerdoci', en acusatiu singular) per sacerdotum ('dels sacerdots')*.

15 sum solum Verbum caro factum; sed corpus Domini in omnia per verbum divinae vocis animatum initio evangelicae praedicationis ostenderet, ut qui haec legens sciret, cui initium carnis in Domino et
20 Dei advenientis habitaculum caro deberet agnoscere atque in se verbum vocis, quod in consonantibus perdidit, inveniret.

Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo Domini praedicare
25 Deum inchoans non laboravit nativitate carnis, quam in prioribus viderat, dicere sed totus in primis explosionem deserti, ieiunium numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intellegendum singula in brevi compingens nec auctoritatem factae rei demeret et perficiendo operi plenitudinem non negaret.

35 Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur, ut sacerdotio reprobis haberetur; sed tantum consentiens fidei praedestinata potuit electio, ut nec sic in opere verbi perderet, quod prius meruerat

Déu, mostrant la incarnació de Jesucrist per lo consabiment dell Sant Sperit al comensament de ll'avangeli, per so que aquell qui legirà conega lo comensament de lla encarnació de Jesucrist. 15

Puys escriví l'avangeli e comensament del babtisma de Jesucrist, e no parla de lla [*] molt, de lla qual los altrás parlàran, ans parla primerament del dejuni del desert, e com lo demoni lo temptà ab les bèsties, e los àngels li administràvan. Escriviren tot breument per nós a ensenyar pus laugerament. 20

E racompta la història de lla sua vida que ell sa tallà lo polço per tal que hom lo gitàs de ll'ofici de pravera; mas nostra Senyor, guardant la sua fe, li rastaurà so 25

© Prol, 26 viderat] didicerat BRUYNE, 171. | 27 explosionem] expositionem BRUYNE, 171.

Ⓢ Prol, 18 Jesucrist] Jesucrist per. | 22 àngels] angeles.

Ⓢ Prol, 12–14 mostrant...ll'avangeli] Referència als evangelis de Mateu i Lluc, que narren la concepció de Jesucrist per obra de l'Esperit Sant. | 24 per nós a ensenyar] És a dir 'per ensenyar-nos'; vegeu Introducció.

MARMOUTIER

PALAU

15 sucrist per lo concebiment del Sant Esperit al comen- {36a} sament de la avengeli, per so que aquel qui hu lagirà conegés lo comensament de la encarnació, de la qual los altres parlaren.

20 E puy escric l'avengeli comensant del batisma de Jesucrist. No parla molt de la encarnació, de la qual los altres parlaren, ans parla primerament del dejuni del desert, com lo dimoni lo temptà, ab les bísties, e ls àngels li ministraven, e escriven tot breument per nós a ensenyar puc leugerament.

25 E racomta la sua història que él se taylà lo polze per so que hom lo gitàs de l'ofici de prevera; mas nostro Senyor, guardant la sua fe, li raustaurà so que

ciant tramès, no solament la paraula feta carn, mas lo cors de nostre Senyor en totes coses per paraula de veu divinal anunciant, perquè aquel ligent aquestes coses sabés al qual lo començament de la carn en lo Senyor e l'habitable de Jesucrist vivent la carn digués conèixer, e que atrobàs en si la paraula de la veu, la qual en los consonants havia perduda.

25 E finalment, com ell fos entrat en la obra del perfeyt e acabat evangeli, començant per baptesme del Senyor a preïcar. D'on no s treballà ell a mostrar la nativitat de la carn, la qual havia dit en los primers, mas del tot recomptar la exposició del desert, e lo nombre del dejuni, e de la temptació del diable, e l'ajustament de les bèsties, e lo ministeri manifestà dels àngels, per ço que instroent-nos a entendre costumes en sengles coses sots breu compreniment, no sostragués la actoritat de la cosa feta, en cabant no negàs plenitud a la obra esmalint.

40 És dit que per la fe se tolgué lo polze de la mà per ço que fos rebujat en l'ofici sacerdotal, mas tan solament consentent a la fe predestinada elecció hac poder per ço que no perdés enaxí la obra de la paraula

ⓐ 31 recomptar] reçoptar. | 33 temptació] teptacio. | 38 plenitud] plenitur. | 39 esmalint] Possible mala lectura per esmahint (vegeu DECat, III, 89a7-26) o esmalaint (vegeu DCVB, V, 357a), és a dir, 'desmaiant'.

ⓐ 30 havia dit] Molt probablement l'original llatí que tenia a mà el traductor deia didicerat ('havia après', 's'havia informat', com en els mss. I i P collacionats per Bruyne), i no viderat ('havia vist'); però fou llegit com a dicerat. | 31 exposició] L'original llatí traduït deia expositionem, variant testimoniada en la majoria dels manuscrits llatins collacionats per Bruyne. | 36-37 compreniment] En català antic, 'acte de comprendre', 'comprensió'.

ⓐ Prol, 12 al comensament] El comensament.

40 in genere. Nam Alexandriae episcopus fuit.

Cuius per singula opus scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam in se legis agnoscere et divinam in carne
45 Domini intellegere naturam. Quae et nos primum requiri, dehinc inquisita volumus agnoscere, habentes mercedem exhortationis, quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt, qui autem incrementum praestat Deus est.
50

que havia perdut, car ell racobrà lo polze, e fonch puys bisba d'Alaxandria.

E per ço cové encercar e antendra per orda les sues paraulles {578c} de l'evangelí e de lla sua doctrina, e de entendra la natura divina encarnada en lo cors de Jesucrist. E com serà trobat, volem que
35 hom ho antena, e axí que hajam guardó de nostra trabal confortant-nos, «car aquell qui planta e qui rega una era fa, mas Déu és aquell qui dóna creximent».

Incipit secundum Marcum.

Ací se acaba lo pròlech sobra l'Avangelí de sent March, e comença lo primer capítol de l'avangelí.

1

1 [Primer capítol]

¹ I/II Initium evangelii Iesu Christi Filii Dei / ² sicut scriptum est in Esaia propheta /
ecce mitto angelum meum ante faciem tuam qui praeparabit viam tuam

³ II/I Vox clamantis in deserto parate viam Domini rectas facite semitas eius

⁴ III/VI Fuit Iohannes in deserto baptizans et praedicans baptismum paeniten-

¹ É aquest [lo començament de l']evangelí de Jesucrist, Fill de Déu, ² axí com és escrit en Ysaïas profeta dién: «Veus que yo tramet lo meu àngel davant la tua cara, qui andresarà la mia via davant tu.

³ »Una veu cridarà al dasert: Aparallats la via dell Senyor, dretes fets les vies d'ell.»

⁴ Fon Johan en lo dasert batejant e praicant babtisma de panitència en rami-

S(s)AMZ(F)P(G)DCΦcø 1,2 [N

© Citantur S (aut s) NAMZ et (F)P(G)DCΦ ac cø. [de SsFPGDΦ cf. ea quae in apparatu ad Mt notata sunt] | **Inc** incipit] sanctum iesu christi euangelium c; euangelium ø | **1,2** [adest N usque ad v. 20] | ecce + ego c | preparavit Z PG | tuam² + ante te ZPGΦc

© **30** puys] ~~pus~~uys. | **35** volem] volen. | **38** era] hera. Probable error de lectura per obra (vegeu M). | **1,3** dretes] Drets.

© **37-39** «car aquell... creximent»] Citació aproximada, en el text llatí i en les tres versions catalanes, de ICo 3,7. | **1,2** yo] D'acord amb c, com en M i Pal. | davant tu] D'acord amb c, com en M i Pal.

havia perdut, cor él fo depuys bisba d'Alexandria.

- 30 E per so cové sercar e entendra per orda les sues paraules de l'avengeli e la sua doctrina, a entendra la natura divina encarnade al cors de Jesucrist. E com serà trobat, volem que hom ho entena e axí
- 35 hajam guardó de nostro Senyor del trabayl, confortan-vos, «cor aquel qui planta e qui rega una {36b} obra fa, mas Déu és aquel qui dóna creximent».

ço que primerament havia merescut en lo linatge, car bisbe fon de Alexandria. 45

La obra del qual per cascunes e sengles coses fon necessària {34v} a saber e los dits de l'evangeli dispondre e ordonar en si, e conèxer atresi en si la disciplina de la Lig, 50 e entendre en la carn de nostre Senyor la divinal natura. La qual en nós se cové guardó esser request; d'aquí anant, les coses requestes e demanades volem que sien conegudes, havent loguer e guardó de 55 l'amonestament, «car cell qui planta e rega una cosa són, aquell enperò qui dóna acreximent és Déus».

1

- I ¹ Lo comensament de l'evengeli de Jesucrist, Fiyl de Déu, ² axí com Ysaïes profetitzà:
«Yo trametré lo meu misatgé davant la tua cara, qui endresarà la via davant tu.
³ »Una veu cridarà al desert: Aparalats-vos d'anar per la drecha via de nostro Senyor.»
⁴ Johan era al dezert, e batayava e predicava baptesma de penitència en ramis-

1 *De Johan Baptesma, e del baptesma de Jesucrist, e del dejuni, e de l'endemoniat, e de la sogra de Pera, e del llebrós.*
I capitulo

- ¹ Lo començament de l'evangeli de Jesucrist, Fill de Déu, és aquest: ² Segons que és escript en Ysaïes propheta,
«Vet que yo tramet lo meu àngel davant la tua faç, qui aparellarà la tua carrera denant tu.
³ »La veu del cridant en lo desert: Aparellats la carrera del Senyor, e fets dretes les sues sendes.»
⁴ Ffon Johan [*] batejant e preycant baptesma de penitència en remissió de

© 1,3 Aparalat-vos... Senyor.] Traducció que trenca el paralelisme del llatí. Com en la versió occitana del «Fragment del Puget»: «Aparellas-vos d'anar per la drecha via del Senhor» (BERGER, Bible romane, 130).

© 48 los] lo. | 50 disciplina] distilina. Corregit d'acord amb el llatí. | 51 en la carn] la car. | 1,2 aparellarà] parellara. | 3 les sues] le sues.

© 55 loguer] És a dir, 'salari', 'recompensa', 'paga'.

tiae / in remissionem peccatorum / ⁵ et egrediebatur ad illum omnis Iudaeae regio et Hierosolymitae universi / et baptizabantur ab illo in Iordane flumine confitentes peccata sua /

⁶ et erat Iohannes vestitus pilis camelii / et zona pellicia circa lumbos eius / et lucustas et mel silvestre edebat /

⁷ et praedicabat dicens

III/I Venit fortior me post me / cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius / ⁸ ego baptizavi vos aqua / ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto /

⁹ V/I Et factum est in diebus illis / venit Iesus a Nazareth Galilaeae / et baptizatus est in Iordane ab Iohanne /

¹⁰ et statim ascendens de aqua / vidit apertos caelos / et Spiritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso / ¹¹ et vox facta est de caelis /

tu es Filius meus dilectus in te complacui /

¹² VI/II Et statim Spiritus expellit eum in desertum / ¹³ et erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus / et

sió de pacats. ⁵ E axían a ell tots aquells de lla regió de Judea e de Jerusalem, e batejava'ls en flum Jordà, e confasàvan lurs pacats.

⁶ E Johan era vestit de pèlles de camells, e sint entorn los lombres de coreja de cuyro, e manjava lagosta e mel salvatge.

⁷ E preïcava dient:

–Pus fort de mi vendrà après de {578d} mi, del quall yo no són digna de descalsar-li les sabates. ⁸ Jo us batex en aygua, e ell vos batejarà dell Sant Sparit.

⁹ E fonch fet en aquell temps que vench Jesús de Netzeret, ciutat de Galilea, e fonch batejat en flum Jordà per Johan.

¹⁰ E tantost que axí de lla aygua, viu lo cel ubert, e lo Sant Sperit davallà sobra ell en forma de coloma [*]. ¹¹ E fonch feta una veu en lo cel dient:

–Tu est mon Fill amat e plasant.

¹² E mantinent lo manà lo Sant Sparit en lo dasert, ¹³ e fon aquí dejunant XL^a dies e XL nits. E lo dimoni lo temptà, e

S(s)NAMZ(F)P(G)DCΦϞ

© 5 egrediebantur ZGC | illum] eum c | iudaea Z; iudae G | iordanis c | 6 num. 4/1 ad et erat pon. codd. ex errore archetypi | 9 ~ a iohanne in iordane c | 10 ~ caelos apertos c. | spiritum + sanctum Z | 12 expulit NPGCΦϞ

© 6 manjava] manejaua. | 7 del] lo.

© 6 lombres] 'Lloms'; vegeu Glossari. | 7 yo no són...sabates] Traducció lliure i idiomàtica. | 10 cel ubert] Com M, difereix de c (que no té aquí el suport de cap manuscrit). | Sant Sperit] D'acord amb Z. | en forma de] Interpretació de tamquam ('com'), com en M i Pal. | 11 en lo cel] M i Pal tradueixen amb més precisió la corresponent preposició llatina (de caelis). | 13 dimoni] Traducció de Satana com en M.

sió de lurs pecats. ⁵ E venien a él tots aquels de Jerusalem e de Judea, batayant si e confesan lus pacats; e batayave-los al flom Jordà.

⁶ Johan era vestit de pèls de camels, sint ab coreya, e menyave una herba qui ha nom locusta, e meyl.

⁷ E predicava dient:
–Pus fort de mi vendrà après de mi, del qual yo no són digna de descalsar les sabates. ⁸ Yo us bateyg en ayga, e eyl vos batayarà del Sant Sperit.

II ⁹ En aquel tems venc Jesús de Natzaret, en la ciutat de Galilea, e batayà-lo Johan al flom Jordà.

¹⁰ E mantinent {36c} que axí, viu lo cel obert e·l Sant Esperit qui dexès en él en forma de coloma [*]. ¹¹ E una veu venc del cel qui dix:

–Tu est amat Fil meu e placent.

¹² E mantinent l'amenà l'Esperit al dezert, ¹³ e fo aquí dejunant XL jorns e XL nits. E·l demoni lo temptà, e aquí estava

Ⓞ 4 lurs] *Afegitó.* | 5 batayant si] *Desdoblament de baptizabantur.* | 6 menyave...locusta] *Com la versió occitana del «Fragment del Puget»: «la soa vianda era una herba que hom apella langostas» (BERGER, Bible romane, 130). També com l'edició francesa de Vêrard: «locustes c'est, a ssavoiiir, une espece d'herbe selon l'opinion d'aulcuns docteurs» (SNEDDON, I, 119). En canvi, una altra versió occitana diu: «langoustas son cucas menudas e mondas, las cals mangavon lo pobol d'Israel en lo dezert, las cals volon pauc sobre la terra» (BNP fr. 6261, f. 52b-53a). | 10 dexès] *Preterit perfet del verb deixendre, del llatí descendere, 'davallar'.**

peccats. ⁵ E venien a ell tota la regió de Judea, e aquells de Gerusalem, los quals eren batejats per ell en flum Jordà confessant los lurs peccats.

⁶ Era Johan vestit de pèls de camells, et una correja de pells entorn sos renyons, e menjava una herba qui ha nom lagosta, e mel salvage.

⁷ E prehicant dehia:
–Aprés de mi vindrà altre molt pus fort de mi, del qual yo no són digne, inclinat, solre ne desligar la correga dels seus calçaments. ⁸ Yo bateig vosaltres en aygua, mas aquel vos batejarà en lo Sanct Sperit.

⁹ E fon feyt en aquells dies que Jesús vench de Natzaret de Galilea, e fon batejat en flum Jordà per Johan.

¹⁰ E mantinent, pujant de l'aygua, véu los cels uberts, e lo Sant Esperit en forma de coloma devallant, estant sobre ell. ¹¹ E veu del cel fon feta dient:

–Tu est Fill meu molt amat, qui est plaent a mi.

¹² E tantost l'Espirit Sant portà aquell en lo desert, ¹³ e estech aquí XL dies e XL nits; e era temptat per {35r} Satanàs, e

Ⓞ 5 aquells] *aquell.* | 7 pus] *Repetit.* | 9 per Johan] *per a Johan.* | 13 e estech] *es estech.*

Ⓞ 1,6 et] *Sobre l'ús abundant de la forma arcaica et en Pal, vegeu la Introducció.* | mel salvage] *Interpretació d'una versió occitana: «mel salvage es una herba la cal se fà en lo dezert, en las partidas orientals» (BNP fr. 6261, f. 53a). | 7 solre ne desligar] Un sol verb llatí és traduït per dos verbs sinònims en català. Soldre ('desfer', 'deslligar'), especialment en la variant solre, és un mot arcaic, poc freqüent a partir de mitjan s. XIV.*

temptabatur a Satana / VII / VI Eratque cum
bestiis / et angeli ministrabant illi /

¹⁴ VIII / IV Postquam autem traditus est
Iohannes / venit Iesus in Galilaeam /
VIII / VI Praedicans evangelium regni Dei
¹⁵ et dicens /

quoniam impletum est tempus et ad-
propinquavit regnum Dei / paenitemini et
credite evangelio /

¹⁶ et praeteriens secus mare Gali-
laeae / vidit Simonem et Andream fra-
trem eius mittentes retia in mare / erant
enim piscatores / ¹⁷ X / II Et dixit eis Ie-
sus /

venite post me / et faciam vos fieri
piscatores hominum /

¹⁸ et protinus relictis retibus secuti
sunt eum /

¹⁹ XI / VI Et progressus inde pusillum /
vidit Iacobum Zebedaei et Iohannem fra-
trem eius / et ipsos in navi componentes
retia / ²⁰ et statim vocavit illos / et relicto
patre suo Zebedaeo in navi cum mer-
cennariis / secuti sunt eum /

²¹ XII / VIII Et ingrediuntur Capharna-
um / et statim sabbatis ingressus synago-
gam docebat eos / ²² XIII / II Et stupebant
super doctrina eius / erat enim docens eos

aquí stava entre les bèsties, e los àngels li
administràvan.

¹⁴ E puys que Johan fonch ancarserrat,
vench Jesús en Galilea, e preïcava la
peraula de Déu ¹⁵ e deya:

–Lo temps és vangut dell Regna
celestial de Déu. Fets panitència e craets
lo evangeli de Déu.

¹⁶ E anant Jesús prés la mar de Gali-
lea, viu Simon e Andreu son frare qui
matían lo ret en la mar, car éran pesca-
dors. ¹⁷ E dix a ells Jesús:

–Vanits e sagits-me, e faré-us pesca-
dors d'hòmens.

¹⁸ E ells tantost lavàran la ret e saguí-
ran-lo.

¹⁹ Anant un poch, viu Johan e Jàmec,
fills de Sabadeu, en la naveta component
lo fillat, ²⁰ e tantost los apellà. E laxàran
lur para Zabadeu en la naveta e ab los
logaters, e saguíran Jesús.

²¹ E antràran en Cafarneú, e mantinent
en lo disapta entrà en lur sinagoga anse-
nyant a ells. ²² E tots éran {579a} mara-
vellats de lla sua doctrina, car ell era

S(s)NAMZ(F)P(G)DCΦcø 20 N]

© 19 ~ componentes retia in navi c. | 20 [deest
N usque ad 4,31] | 21 in synagogam SPGDC
Φc | 22 super doctrinam MZGD

© 14 la peraula de Déu] *Explicació popular del
llatí ('evangeli del Regne de Déu')*, com en
M. | 15 Lo temps... celestial de Déu] *Dues
frases paraleles són integrades en una de sola.
Vegeu igualment M; semblantment 1,3 M. |
18 lavàran] Possible confusió amb laxàran. |
19 Jàmec] Sobre la forma d'aquest nom en P,
vegeu Introducció. | 20 logaters] Com en M i
en Pal, en el sentit d' 'assalariats'.*

entre les bèsties, e·ls àngels lo aministraven.

¹⁴ E puyes Johan fo encarcerat, venc Jesús en Galilea. Èl predicave la paraula de Déu ¹⁵ e deya:

–Lo tems és vengut del Regna celestial. Fets penitència e creets la paraula de Déu.

III ¹⁶ E Jesús anava a la riba de la mar de Galilea, e viu Pere e Andreu son frare qui metien l'arret en la mar, cor eren pescadors. ¹⁷ E Jesús los dix:

–Saguits-me, e faré-us pascadors dels hòmens.

¹⁸ E mantinent laxaren los arrets e saguiren-lo.

¹⁹ Anà un poc, e viu Jacme e Johan, fils de Zabadeu, qui [*] raperaven los arets, ²⁰ e èl los apalà; e mantinent laxaren lur pare en la barca ab los logadors, e saguiren-lo.

²¹ E èls intraren en Cafarnaüm, e mantinent [*] entraren en lur sinagoga, e predicava-los. ²² E tots se maravilaren de la sua doctrina, cor predicave per

era ab les bèsties, e los àngels aministraven a ell.

¹⁴ Mas après que Johan fou liurat en carçre, vench Jesús en Galilea preycant l'evangeli del Regne de Déu ¹⁵ e dient:

–Veus que lo temps és conplit, que lo Regne de Déu s'acostarà. Fets penitència, e creets en l'evangeli.

¹⁶ E pasant Jesucrist prop la mar de Galilea, vehé Simó e Andreu son frare qui metien lurs filats en la mar, car eren pexcadors. ¹⁷ Als quals dix Jesús:

–Venits après mi, e yo fer-vos-he pexcadors d'hòmens.

¹⁸ E tantost aquells, lexant e deseparant lurs filats, seguiren ell.

¹⁹ E anant més avant un poch, ell veé Jacme Zebedén e Johan son frare, que eren en la nau adobant sos filats, ²⁰ e mantinent apellà aquells Jesús. Los quals, deseparat lur pare Zebedeu e lexat aquell en la nau ab logadés, èls seguiren Jesús.

²¹ E vengueren en Cafarnaüm, e tantost Jesús entrà en la sinagoga en lo disapte, e ensenyava a aquells. ²² E tots se maravellaven de la sua doctrina, car ell era ensenyant a aquells axí com aquell

Ⓢ 1,22 sua] suaa.

Ⓢ 15 paraula] Traducció de evangelium (vegeu semblantment el verset anterior, també en P). | 16 arret] Vegeu també els vv. 18 i 19. Sobre aquesta forma, vegeu Glossari. | 20 logadors] En el sentit d'assalariats'; vegeu Glossari. | 22 per...Esperit] Interpretació de l'expressió llatina quasi potestatem habens ('com un que té autoritat').

Ⓢ 16 Jesucrist] Jhūs x̄st. | 20 ab logadés] Corregit d'acord amb el llatí, P i M; Pal ha inserit aquests mots per error en el verset següent, després de vengueren. | 22 ensenyant] ensenyat.

Ⓢ 15 s'acostarà] Sembla que Pal ha llegit o entès adpropinquabit, en futur.

quasi potestatem habens / et non sicut scribae /

²³ XIII / VIII Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo / et exclamavit / ²⁴ dicens

quid nobis et tibi Iesu Nazarene / venisti perdere nos / scio qui sis Sanctus Dei /

²⁵ et comminatus est ei Iesus dicens / obmutesce et exi de homine /

²⁶ et discernens eum spiritus immundus / et exclamans voce magna exivit ab eo / ²⁷ et mirati sunt omnes / ita ut conquirerent inter se dicentes /

quidnam est hoc / quae doctrina haec nova / quia in potestate et spiritibus immundis imperat et oboediunt ei /

²⁸ et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilaeae /

²⁹ XV / II Et protinus egredientes de synagoga / venerunt in domum Simonis et Andreae / cum Iacobo et Iohanne / ³⁰ decumbebat autem socrus Simonis febricitans / et statim dicunt ei de illa / ³¹ et accedens elevavit eam adprehensa manu eius / et continuo dimisit eam febris / et ministrabat eis /

ansenyant a ells axí com a poderós, no pas axí com los savis de lla lur Ley.

²³ E era en la sinagoga de aquells un home endamoniàt, e cridava ²⁴ dient:

–Què has tu a fer de nós, Jesús de Netzeret? Est vangut per dalir-nos! Yo sé que tu est Sant de Déu!

²⁵ E Jesús li manasà e dix:

–Calla, e ix d'aquell home!

²⁶ E lo damoni turmentà-lo, e exí d'aquell homa cridant. ²⁷ E tots fóran meravellats, e anàran de un en altra dient:

–Què serà açò? Quina doctrina és aquesta novella? Car ell ha poder de manar alls dimonis, e ells obaèxan a ell.

²⁸ E la sua nomenada s'astania e s'escampà per tota Galilea.

²⁹ E com fonch axit de lla sinagoga, vanguéran en la casa de Simon, e ab Andreu e ab Jaume e ab Johan per menjar. ³⁰ E la sogra de Pera geya malalta de febra, e mantinent li ho diguéran. ³¹ E vench Jesús, e lavà-la per la mà, e mantinent la lexà la febra, e adminastrà a ells.

ⓐ 22 ansenyant] ansenyat. | 24 Sant de Déu] sant deu. | 31 la lexà] lo lexa.

ⓐ 22 savis de lla lur Ley] *Com en M, paràfrasi del terme escribes. Semblantment en la «Bible du XIIIe siècle»: «sages de lor loi» (SNEDDON, II, 103) i en la versió occitana del «Fragment del Puget»: «savis de lur ley» (MEYER, «Fragment», 434). | 24 dalir] *En el sentit de 'destruir' que té el verb delir en català antic (vegeu també M). | 26 damoni] Traducció popular del llatí spriritus immundus ('esperit impur') com en M. | 29 fonch axit] *Com Pal, en singular, d'acord amb alguns manuscrits de la Vulgata. | per menjar] Afegitò provinent, potser, de la glossa.***

S(s)AMZ(F)P(G)DCΦco

ⓐ 24 quia sis D; quis es A | 27 quae] quae-nam c. | et²] etiam c; om. G. | 29 egrediens S C | 31 leuauit SD; leuabit P. | ministrabit o. lapsu

la virtut del Sant Esperit, no pas axí con los savis de la Ley lur.

III ²³ E en la sinagoga havia un hom endemoniat, e cridava ²⁴ [*]:

–Què has tu a fer de nós, Jesús de Natzareu, qui est vingut per delir-nos! Jo sé que tu est Fil de Déu!

²⁵ E Jesús li menasà e dix:

–Cala, e ix d'aquest hom!

²⁶ E l dimoni lo turmentava, e axí d'él fortment cridant. ²⁷ Tots se meravellaven e demanaven entr·éls

què era asò, d'aquesta doctrina novella, «cor eyl ha poder de manar e de gitar los dimonis, e él obaexen».

²⁸ La sua nomenade s'escanpara per tote Judea e Galilea.

V ²⁹ E quant axien de la sinagoga, vengren en la cassa de Pere e de Andreu e de Jacme e de Joan. ³⁰ E la sogra de Pere jahia malauta de febra, e mantinent lo hy digeren. ³¹ Vench Jesús, e lavà-la per la mà, e mantinent la lexà la febra, e aminestrave'ls

qui havia lo poder (ço és, faent ell per obra ço que preïcava), e no pas axí com los escrivans e fariseus.

²³ Era ladonchs en la sinagoga un hom endemoniat, qui era detengut per sperit immunde, lo qual començà a cridar ²⁴ dient:

–¿Qual cosa és entre nós e tu, Jesús de Natzaret? Tu est vengut a destroyr-nos! Yo sé que tu est Sant de Déu!

²⁵ E Jesús li menaçà dient:

–Calla, e ix de l'hom!

²⁶ E ladonchs lo mal sperit, arapant, estrengué aquell, e puys cridant ab gran veu exí d'aquel. ²⁷ De la qual cosa tots se meravellaren [*] dient:

–Què cosa és açò, ne qual doctrina novella és aquesta? Car en potestat mana als esperits malignes, e ells obeexen a ell.

²⁸ E la sua fama s'escampà mantinent per tota la regiò de Galilea.

²⁹ E ixint Jesús de la sinagoga, vengueren en casa de Simon Pere e de Andreu, ab Jacme e ab Johan. ³⁰ E la sogra de Simó jahia aquí havent la febra, e tantost ne parlaren a Jesús. ³¹ E acostant-se Jesús a ella, pres-la per la mà, e levà aquella, e tantost la febra la jaquí. E llevà's, e ami- {35v} nistrà e serví a ells.

Ⓢ 24 Fil] *La traducció dóna el sentit del llatí Sanctus ('sant').* | 27 e de gitar] *Afegitó. Gitar en el sentit d'expulsar.* | 28 s'escanpara] *Possible error per s'escampà o s'escampava, si no és que es tracta d'un plusquamperfet d'indicatiu arcaic ('s'havia escampat').*

Ⓢ 30 Simó] *Simoæ.* | 31 per la mà] *per la ma.* | *aministrà] aministras.*

Ⓢ 22 e fariseus] *Afegitó de Pal.* | 26 arapant, estrengué] *Pal tradueix amb aquest binomi discernens ('esqueixant', 'fent trossos', aquí en sentit figurat).* | 31 E llevà's e aministrà e serví] *Tres mots catalans tradueixen un sol molt llatí.*

³² vespere autem facto cum occidisset sol / adferebant ad eum omnes male habentes et daemona habentes / ³³ et erat omnis civitas congregata ad ianuam /

³⁴ et curavit multos qui vexabantur variis languoribus / et daemona multa eiciebat / XVI/VIII Et non sinebat loqui ea / quoniam sciebant eum /

³⁵ XVII/VIII Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum ibique orabat /

³⁶ et persecutus est eum Simon et qui cum illo erant / ³⁷ et cum invenissent eum dixerunt ei / quia

omnes quaerunt te /

³⁸ et ait illis

eamus / in proximos vicos et civitates ut et ibi praedicem / ad hoc enim veni /

³⁹ et erat praedicans in synagogis eorum et omni Galilaea / et daemona eiciens /

⁴⁰ XVIII/II Et venit ad eum leprosus deprecans eum / et genu flexo dixit /

³² E al vespra, quant lo sol fonch declinat, li presentàran tots los malalts e endimoniats. ³³ E tots aquells de lla ciutat éran ajustats davant lo portal, ³⁴ e guarí'ls de diverses malalties. E de molts andamoniats gitava los dimonis, e no lexava parllar los dimonis, car ells lo conaxían.

³⁵ E lavà's matí, e axí-sa'n e anà-sa'n al dasert, e aquí ahorava.

³⁶ Saguí-lo Simon e aquells qui éran ab ell, ³⁷ e com lo haguéran trobat, diguéran-li:

–Totes les {579b} gents ta damànan.

³⁸ E ell los dix:

–Anem per les viletas e per les ciutats qui són entorn de nós, e praÿcaré-hi, car per asò són vangut.

³⁹ E ere praÿcant per les sinagoges d'ells. E en tota Galilea gitava los demonis dells hòmens.

⁴⁰ Vench a ell un hom lebrós [*], e agenolà's dient:

S(s)AMZ(F)P(G)DCΦcø

© **32** et daemona habentes *om.* Z | **34** ~ ea loqui Gc | quoniam] quia ZΦ | **35** egressus] *praem.* et D; + et SC | **36** *num.* 17/8 *ad.* et persecutus *pon.* ZΦ | secutus A; prosecutus Φ c. | **38** et³ *om.* SP. | **39** et² + in Gc | **40** dixit + ei c

© **34** lo] los. | **38** praÿcaré-hi] praycarehi. | **39** ere] yre.

© **33** portal] *Potser interpreta que es tracta de la porta de la ciutat.* | **34** de molts andamoniats gitava los dimonis] *Traducció amplificada; vegeu també M.* | **38** viletas] *Ús del diminutiu com en naveta (v. 19).* | **40** dient] *P i M s'aparten de c, que té dixit ei; vegeu, en canvi, Pal.*

³² al vespra.

E con {37a} lo sol fo lavat, li presentaren tots los malauts [*]. ³³ E tots aquels de la ciutat eren ajustats davant la porta. ³⁴ E guarí molts de diverses malalties, e molts endemoniats, e no laxava parlar los dimonis con éls lo conexien.

³⁵ E él sa lavà matinet, e axí-se'n e anà al dezert, e aquí orava.

³⁶ E saguí'l Pere e aquels que eren ab él, ³⁷ e cant l'hageren trobat, li digueren que

«tots te demanen».

³⁸ E él los dix:

–Anem per les viles e per les ciutats que són entorn de nós, e preycarets-hi. Per so hic som vinguts.

VI ³⁹ E él preycava per les sinagoges e per tote Galilea, e guaria los endemoniats.

⁴⁰ E vench un hom labrós e pragave'l [*] dién:

Ⓢ 35 matinet] mantinent. *Error del copista; vegeu l'original llatí (diluculo) i la nota.* | 37 trobat] trobats. | 38 él] els.

Ⓢ 32 al vespra] *El traductor o el copista ha unit aquesta expressió amb la frase precedent (vegeu la nota següent).* | lavat] *M s'aparta del llatí, i de P i Pal, en traduir cum occidisset sol ('quan el sol s'havia post')* per con lo sol fo lavat; *per això uneix el circumstancial al vespra a la frase anterior.* | 35 matinet] *És a dir; 'de matí'; vegeu Glossari.* | 38 preycarets-hi... vinguts] *M posa els apòstols al costat de Jesús en la tasca de predicar.* | hic] *'Aquí' en català antic.* | som vinguts] *El llatí té el verb en singular; desconeixem si això suposa un text llatí diferent.*

³² Après, vengut lo vespre, com lo soll se'n fos ja entrat, amenaren a Jesús tots los malalts e los endemoniats et tots aquells qui havían mal. ³³ E tots los hòmens de la ciutat eren ajustats a la porta. ³⁴ E curà e guarí tots aquells qui eren treballats de diversos langors, e gitava los demonis dels corsos, e no ls lexava parlar, ni gosaven, car sabien qu'él era Crist.

³⁵ E levant-se grant matí, partí's d'aquí e anà-se'n en loch desert, e aquí ell aorava.

³⁶ E Simeó seguí ell, e cells qui eren ab ell. ³⁷ E com l'hagueren trobat, digueren-li:

–Sàpies que tots te cerquen e demanen tu.

³⁸ E Jesús los dix:

–Anem-nos-on per les viles aquens prop e per les ciutats, per ço que yo hy preïch, car per ço són yo vengut.

³⁹ Per què ell anà preycant per les sinagogues e per tota Galilea, foragitant los demonis.

⁴⁰ E vench a ell un lebrós [*], e agenollant-se devant ell li dix:

Ⓢ 38 ciutats] ciutas. | per ço són] per ço ꝥ son. | 39 Per] pe.

Ⓢ 34 Verset amb diverses amplificacions. | 37 cerquen e demanen] *Binomi sinonímic que tradueix un sol verb llatí.* | 38 aquens] *'Per aquí' en català antic.*

VULGATA

PEIRESC

si vis potes me mundare /

–Si tu volls, tu·m pots mundar.

⁴¹ Iesus autem misertus eius extendit
manum suam / et tangens eum ait illi /
volo mundare /

⁴¹ E Jesús, havent pietat d'ell, stès la
sua mà, e tocà'l un poch e dix-li:

–Yo vull que tu sies mundat.

⁴² et cum dixisset statim discessit ab
eo lepra et mundatus est / ⁴³ et commi-
natus ei statim eiecit illum ⁴⁴ et dicit ei /

⁴² E mantinent que ho hach dit, fonch
mundat de lla labrosia. ⁴³ Com fonch
mundat, mantinent na tramès aquell ⁴⁴ e
dix-li:

vide nemini dixeris / sed vade ostende
te principi sacerdotum / et offer pro
emundatione tua quae praecepit Moses in
testimonium illis /

–Veget, no ho digues a nangú; mas vé
e mostre't al príncep dells preveres, he
ofir per la tua mundació so que Moysès
manà per testimoni en Israell.

⁴⁵ XVIII/X At ille egressus coepit prae-
dicare et diffamare sermonem / ita ut iam
non posset manifeste in civitatem intro-
ire / sed foris in desertis locis esse / et
conveniebant ad eum undique

⁴⁵ E com ell fonch axit, l'home co-
mensà a preycar e a divullgar lo miracle,
enaxí que Jesús no podia entrar en la
ciutat, ans li covania star dafores en lo
desert, e aquí se ajustàran gens de totes
parts.

S(s)AMZ(F)P(G)DCΦc

Ⓢ 43 committatus + est PGDCΦc | statim]
praem. et Φ.; statimque c; + et GDC | eicit AP
D | 45 possit SPD | in ciuitate ZF | ~ introire
in ciuitatem c | esse] esset c

Ⓢ 41 la sua] la tua sua. | 44 no ho] no.

Ⓢ mundar] *En català antic, 'netejar',
'purificar'.* | 44 en Israell] *Explicitació del llatí
illis.* | 45 li covania] *Afegitó propi de P i M.*

–Sényer, si a tu plau, tu has poder de guarir mi.

⁴¹ Jesús hac piatat d'él, estès la sua mà, e tocà'l, e dix:

–Yo ho vuyl, sies mundat.

⁴² E cant ho hach dit, mantinent fo mundat de la labrosia. ⁴³ Él li manà [*] ⁴⁴ dient:

–Guarda que no hu diges a nagú; mas vé, mostre tu matex als majorals preveres, e oferràs per ta mundació so que Mo-
{37b} ysès comandà oferir per ramembransa.

⁴⁵ E cant él fo axit, comensà a preÿcar e manifestar lo miracle, sí que Jesús no podia intrar manifestament en la ciutat, ans lo covenia astar defora per los lochs dezerts, e aquí s'ajustaren de totes parts.

–Senyor, si tu volls, tu·m pots mundar.

⁴¹ E Jesús, havent compassió d'ell, estès la sua mà, e tocà aquell e li dix:

–Yo·t vull mundar.

⁴² E [*] tantost se partí d'ell la lebro-sia. [⁴³ *] ⁴⁴ Al qual dix Jesús:

–Guarda't que a nengú no hu digues; mas vé-te'n e mostra't al príncep dels sacerdots, e ofir a ells per lo teu mundament aquelles coses que Moysès manà en testimoni a ells.

⁴⁵ E aquell, exit d'aquí, començà a preÿcar e manifestant la paraula, enaxí que ell ja no podia manifestament entrar en la ciutat, mas estava defores en los lochs deserts, e vinien a ell de totes parts.

ⓐ 40 guarir mi] guarir per mj.

ⓐ 40 Sényer...mi] Traducció expressiva que contrasta amb P, més arrapat al llatí. També Pal afegeix la invocació Senyor. | 44 majorals preveres] En plural, potser reflectint un text llatí diferent.

ⓐ 45 totes] tots.